

מסורת הש"ס

(א) ב"ק מד: (ג) שס כתובות טו: (א) שס יומא פד: (ב"ק מד: כתובות שס: (ד) [בס"א: גויס, גוי], (ס) [שבת קטט, וס"ג], (ו) [נוכר בכתובות לג:], (ז) לעיל עד: כתובות לג:, (ח) [פיר' במחלותק ולשנא דכי ינא נקט: מיי"ט], (ט) חגיגה יא: [לקמן פו: כתובות לג:], (י) בס"א: גויס, (כ) בס"א: לגויס, (ל) [במדבר לה], (מ) [למא' ד"ה כל ומוס' כתובות טו: שס ועיר מוס' צ"צ ג: ד"ה וסקק], (ז) בס"א: גוי, (ס) [וע"ע מוס' ב"ק מד: ד"ה כל ומוס' כתובות טו: ד"ה פרט ומסופות מה ית, ד"ה ספיקו], (ע) [גס לה וסס], (פ) [בחולין קמא], (צ) [גס לג:],

מוסף רש"י

פרט לזורק אבן לגו.
למוך חבורת אנשים ויש שס כענינם וישראלים ואיכא למימר לבענינם נתכוין (ב"ק תד:) אבל שני ישראלים עומדין ומתכוין להרוג זה (והרג זה) והתרו צו וקבל התמאה ונפלה הכאה על חצירו חייב (כתובות טו:).
תיפוק ליה דרובא כותים ינידו. ולא אנטריך קרא למפטריה (ב"ק שס).
אי ועיר פלגא ופלגא. חמשה בענינם וחמשה ישראלים, לא אנטריך קרא למפטריה (שס) דמדיחא מתי דנקטליה (כתובות שס).
ספק נפשות. דמי נפשות. דלא להקל. דלא ויטילו העדה מבי (שס).
דאיכא חשונה ישראל. דאי לא קרא הוא אמנא זיל בתר רובא ולישראל איכוין, ואע"ג דלימא לא להאי איכוין, נתכוין להרוג את זה והרג את זה חייב, קמ"ל קרא דהואיל והוא ליה כעני קבוע צייהא כמחאה על מחאה דמי וספק נפשות להקל, ולכל מילי דקיי"ל קבוע מחאה על מחאה דמי מהאי קרא נפקא לן (ב"ק שס).
במנחות שבבמיתה. שמתכוין היה להורגו (כתובות גז) שהוא מתכוין להרוג את חצירו והכה את האשה, הכתוב מדבר (ועיר עד:).
דכתיב אם אסון יהיה. שמתה האשה, ונתתה נפש תחת נפש. ואע"פ שלא נתכוין אלא לחצירו, ואשמעינן נתכוין להרוג את זה והרג את זה חייב (כתובות גז).
ונתתה נפש תחת נפש ממון. אם אסון יהיה שמתה האשה, יתן ממון דמי האשה ליורשיה, שאין עליה חיוב מיתה, שלא נתכוין לה אלא לחצירו נתכוין, דכתיב וכי ינא אנשים (וחציו) קסבר רבי נתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור ממתה ומשלם ממון (חגיגה יא).
נאמרה נתינה למטה. ונתת נפש תחת נפש (שס).

והיה זה כדי להמית על נצו.
האבן הזאת אם תכה על נצ ראויה להרוג אבל על המתנים אין זה כדי להמית פטור דתנתי בעינן שיהא מתכוין למכת מיתה ושיכנו מכת מיתה דאם לא נתכוין למכת מיתה התמאת ספק היא דהתרו צו אל תזרוק דשמא תלך על נצו:

גב' אי נימא אסיפא. דקאמר ת"ק נתכוון להכות את הגדול והלכה לה על הקטן ומת חייב אלמא נתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב:
ר"ש פוטר מיצעי ליה. דהא זהדיא קאמר לה ת"ק ולמה ליה לר' שמעון למהדר פרושא ומאי אפילו:
הא נתכוון להרוג אם זה. והתרו צו עליו דהתמאת ודאי הוא והרג את זה חייב דאיכא התמאה על צן ברית והרי מתכוון לנן ברית והרגו ור"ש אומר וכו'.
והאי דשציק רבי שמעון אסיפא זהדיא ומהדר אדוקיא דרישא דלא תימא ר"ש פוטר אכולהו ואפילו נתכוון על מתניו והלכה לו על נצו:
אמר לחד מינייהו. קא מיכוניה ולא איכפת להי מינייהו:
מאי. לר"ש מקרי ליה מיתכוון לו ומיחייב או דילמא כיון דאי אולא אלאידך ושצקא ליה להאי הוא נמי יניחא ליה לאו מתכוון הוא:
אי נמי. להכות את הגוף הזה אבל כסבור הוא שהוא ראובן ונמאא שמעון מי אמרינן כיון דלהאי גופא איתכוון מתכוון הוא לו או דילמא כיון דלהאי גצרא לא איכוין פטר ליה ר' שמעון:
עד שיאמר לפלוני אני מסכוין. ואותו פלוני הרג וכי אמר לחד מינייהו לא ייחד אותו וכן כסבור ראובן ונמאא שמעון לא זהו פלוני שמתכוון לו:
וארבי לו. קרא יתירא הוא נכתוב כי יהיה איש שונא לרעהו וקס עליו:
ורבנן. דפליגי עליה דרבי שמעון מאי דרשי ציה:
אמרי דבי רבי ינאי פרט לוורק אבן לגו.
היכי דמי אילימא דאיכא תשעה כותים ^א ואחד ישראל ביניהן תיפוק ליה דרובא כותים ^ב יניהו אי נמי פלגא ופלגא ^א ספק נפשות להקל לא צריכא דאיכא תשעה ישראל וכותי ^א אחד ביניהן דהוה ליה כותי ^ב קבוע וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי בשלמא לרבנן דאמרי ^א נתכוון להרוג את זה והרג את זה חייב דכתיב ^ב וכי ינצו אנשים וגנפו אשה הרה ^א ואמר רבי אלעזר ^ב במצות שבבמיתה הכתוב מדבר דכתיב ^א אם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש אלא לר"ש האי ונתתה נפש תחת נפש מאי עביד ליה ממון וכדרבי דתניא ^א רבי אומר ונתתה נפש תחת נפש ממון אתה אומר ממון או אינו אלא נפש ממש נאמרה נתינה למטה ונאמרה נתינה

מהיכא תיתי לן דילמא האי דפטור ליה להאי משום דספק נפשות להקל ולא משום דחשצ"י ליה כרובא אבל מחאה על מחאה ילפינן מיניה דאי לאו כמחאה על מחאה דמי לא הוה ליה ספק נפשות להקל ואמאי פטור הא רובא דישראל יניהו ורבנן אית להו נתכוון לזה והרג את זה חייב:
במאוס שנמיתה הכתוב מדבר. שהיה מתכוון להרוג את חצירו:
דכתיבי ואם אסון יהיה ונתתה נפש תחת נפש. ואי לא נתכוון להרוג היאך מקטיל וכי איתכוון מיהא חייב אע"ג דלא נתכוון אלא לחצירו דהא כתיב וכי ינא אנשים וגו':
ממון. דמי האשה יתן ליורשיה:
נתינה

יוחנן גופיה לפי שצריך להקשות מתוך הדיוק ומקשה בפשיעות הלשון מצרייתא דחוקיה וא"ת וכיון דתנא דבי חוקיה מפקא מדרבי ומדרבנן ונתתה נפש וגו' במאי מוקי ליה לא בצממון ולא במיתה דאתרווייהו מיפטר מתכוין להרוג את זה והרג את זה ודוחק לומר דלא מוקי קרא במתכוין להרוג את זה והרג את זה דהא פשיטא דזהכי איירי שמתכוין לחצירו דכתיב וכי ינא אנשים וכתיב ואם אסון יהיה וגו' בזהא ומהאי טעמא קשה לן לעיל לר"ש האי ונתתה נפש תחת נפש מאי עביד ליה ואי מיתוקס קרא במתכוון לאותו עצמו שהרג מאי קשיא ליה וצריך לומר דודאי הש"ס לא דחיק כולי האי אבל חוקיה על כרחיה מוקי לה הכי וה"ק אם יהיה אסון כלומר דין אסון שנתכוון לנאה עצמה ונתתה נפש תחת נפש ממש והשמא סיפיה דקרא דין אסון ורישיה אסון ממש דלא יהיה אסון לאו בדין אסון איירי דבכל ענין שיש אסון פטור לחוקיה מממון אלא לא יהיה אסון כלל קאמר:

הגשרפין פרק תשיעי סנהדרין

עמ.

א"נ פלגא ופלגא בו'. תימא אליבא דמאן קא מסיק הכי אי אליבא דמאן דאמר (מכות דף טו:) התמאת ספק לאו שמה התמאה בלאו טעמא דספק נפשות להקל פטרינן ליה מטעמא דלאו שמה התמאה אפילו סצירא לן דספיקא להחמיר ואי אליבא דמ"ד התמאת ספק שמה התמאה היכי פטרינן ליה הכא אם נמאא שישאל הרג הא מחייבין ליה בזהכא את זה וחזר והכה את זה ואף על גב דספק הוה וצונטר שאמרו לו אל תותיר וי"ל דשאני התם שידוע בצרור שיצא לידי ודאי איסור אם יותיר או אם יכה שניהם משום הכי שמה התמאה אבל הכא צורק אבן לגו אינו יודע שיצא לידי ודאי איסור שאינו יודע את מי יכה:

ובל' קבוע במחצה ע"י מחצה דמי. מהכא נפקא לן בכל דוכתי כדאימא פ"ק דכתובות (ד' טו, וסס) ותימא ר"ש דלית ליה הך דרשה מנא ליה ואין לומר משום דמסקינן ר"ש כרבי דליף תניה נתינה ואייתר ליה וארבי לו לכל קבוע דלכתי לתנא דבי חוקיה אליבא דר"ש קשה מנא ליה כל קבוע ועוד כיון דפטור ר"ש אפילו בכולם ישראלים עד שיאמר לפלוני אני מתכוין לא שייך למידרשיה כלל וי"ל דיש לפרש לר"ש בתשעה ישראלים וחד כותי' ואמר לאותו שעומד שם אני מתכוין דמפטור מטעם כל קבוע מוארבי לו וכי האי גוונא אם כולם ישראלים חייבים :

(זה הדבור שייך לקמן ע"כ)

ומפקא מדרבנן. תימא דצפרק אלו נעירות (כתובות דף נז: וסס) דס"ד מעיקרא דפליגי רבי יוחנן וריש לקיש בחייבי מיתות שוגגין אי פטורינן מן התשלומין אי לא ופרריך ^א מי איכא למ"ד חייבין והתנא דבי חוקיה וכו' ומתוך קושא זו מוקי פלוגמא בחייבי מלקות שוגגין ומאי קושא הא איכא הכא תנאי דלית להו תנא דבי חוקיה וי"ל דהא דפליגי עליו לאו משום דלית להו היקישא לענין ממון אחר דזהדי מיתה כגון זרק חץ בשבת מתחלת ד' לסוף ד' וקרב שיראין בהליכתו דאמר התם באלו נעירות (דף נז: לא).
דפטור או לדמי ולדות דזהדי מיתה דלשה אבל לענין דמי הנהרג דוקא פליגי משום דגלי רחמנא ונתתה נפש וגו' ממון ומייהו קשה דצריש הנחנקין לקמן (דף פד:) משמע דאיכא תנאי דלית להו היקישא כלל דקאמר הניחא למאן דאית ליה תנא דבי חוקיה אלא למאן דלית ליה היקישא למה לי וי"ל

דהיינו תנא דצרייתא דרבי חגא מדרומא דפרק ד' וה' (ב"ק דף מב, וסס) דדריש אנשים כי נתכוונו זה לזה אע"פ שיש אסון בזהא יענשו אלמא לית ליה ומ"מ בכתובות חשיב צרייתא דחוקיה עיקר טפי משום דחוקיה צריה דר' חייא ושונה צרייתות של אציו כדאמרנינן ^א כל צרייתא דלא מיתניא צי רבי חייא וכו' ועי"ל דבכתובות (דף נה, וסס) פריך לר' יוחנן דקים ליה דאית ליה צרייתא דחוקיה דלעיל דההוא פרקא (דף נג:) תנא התם הבא על אחותו יש לה קנס ופריך מממתניין דאלו הן הלוקין הבא על אחותו וקי"ל דאינו לוקה ומשלם ומשני ר' יוחנן ^א בדלא אתרו ציה וקמתי סיפא בא על בתו אין לה קנס מפני שמיתתו מיתה צ"ד והא דלא מותבי מדרבי

ומדרבנן ונתתה נפש וגו' במאי מוקי ליה לא בצממון ולא במיתה דאתרווייהו מיפטר מתכוין להרוג את זה והרג את זה ודוחק לומר דלא מוקי קרא במתכוין להרוג את זה והרג את זה דהא פשיטא דזהכי איירי שמתכוין לחצירו דכתיב וכי ינא אנשים וכתיב ואם אסון יהיה וגו' בזהא ומהאי טעמא קשה לן לעיל לר"ש האי ונתתה נפש תחת נפש מאי עביד ליה ואי מיתוקס קרא במתכוון לאותו עצמו שהרג מאי קשיא ליה וצריך לומר דודאי הש"ס לא דחיק כולי האי אבל חוקיה על כרחיה מוקי לה הכי וה"ק אם יהיה אסון כלומר דין אסון שנתכוון לנאה עצמה ונתתה נפש תחת נפש ממש והשמא סיפיה דקרא דין אסון ורישיה אסון ממש דלא יהיה אסון לאו בדין אסון איירי דבכל ענין שיש אסון פטור לחוקיה מממון אלא לא יהיה אסון כלל קאמר:

מכה

לו א מיי פ"ד מהל' רותא הלכה צ סמג לאוין קסא:
לו ב ג מיי שס הלכה א ועיין כ"מ:

תורה אור השלם

- וכי יקרה איש שנא לרעהו וארב לו וקם עליו והכהו נפש וְמוֹת וְקָם אֶל אחת הָעִירִים הָאֵלֶּ: דברים יט יא
- וכי ינצו אנשים וגנפו אשה הָרָה וְיָצְאוּ יָדֶיהָ וְלֹא יִקְרָה אִסּוֹן עָנֹשׁ יִעָנֹשׁ בְּאִשּׁוֹר וְיָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְקָתַן בְּפִלְלִים: שמות כא כב
- וְאִם אִסּוֹן יִקְרָה וְקָתַתָּה נָפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ: שמות כא כג

מכה